אע"פ שאינו כוחל שתי עיניו כאחת: [שתי עיניו למעלה] שתי עיניו למטה: *מה "שתי עיניו למעלה שתי עיניו למטה" אילימא "שתי עיניו למעלה"=דחזי למעלה, "שתי עיניו למטה"=דחזי למטה, "עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה"=דחזי עינו אחת למטה ועינו אחת למעלה, היינו "רואה את החדר ואת העלייה כאחת" אלא "שתי עיניו למעלה"=דקיימן למעלה, "שתי עיניו למטה"=דקיימן למטה, "עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה"=דקיימי עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה, וקיימי כסדרן נמי "ורואה את החדר ואת העלייה כאחת" מנא הני מילי דת"ר "בעינו" כל מה שבעינו - מכאן אמרו: שתי עיניו למטה, שתי עיניו למעלה, עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה, ורואה את החדר ואת העלייה כאחת או שמדבר עם חבירו ואחר אומר ב] לי רואה תנו רבנן "עור"=בין סומא בשתי עיניו בין סומא באחת מעיניו, חורור והמים הקבועין מנין? ת"ל "איש עור" אמר רבא למה לי דכתב רחמנא "איש עור, דק, תבלול בעינו"? צריכי: דאי כתב רחמנא עור משום דליתנהו כלל אבל חורור והמים הקבועין דאיתנהו ביה לא, כתב רחמנא "איש", ואי כתב רחמנא "איש" משום דלא קא חזי כלל אבל מחסורייתא לא, כתב רחמנא "דק", ואי כתב רחמנא "דק" משום דמחסרן אבל מבלבליתא לא, כתב רחמנא "תבלול", ואי כתב רחמנא תבלול משום דמבלבלן אבל משום משניותא לא, כתב רחמנא "בעינו", אמר רבא הלכך כל מחמת כהיותא אתיא "מאיש", מחסורייתא "מדק", מבלבליתא "מתבלול", משניותא "מבעינו": סכי שמש: תני רב יוסף סני שמש. זגדיין מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ואיקפד רב יהודה, מיתיבי שכבנא "שגביניו שוכבים, זגדום ג] אחד שחור ואחד לבן! תנא כל זוגא דלא שוי להדדי 'זגדום' קרי ליה. "הצירן" ד] עיניו תרוטות וצירניות דומעות דולפות *טורדות. תנא *הזדיר והלופין ה] והתמיר "זויר"=דמזור עיניה, "לופין"=דנפישין זיפיה ו] "תמיר"=שתמו זיפין, והני גבי מומין תנו להו? והתנן שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין? לא קשיא הא דאשתיור גרדומי הא דלא אישתיור גרדומי:

מתני' עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז, גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו, חוטמו גדול מאבריו או קטן מאיבריו (א) ז], הצומם, והצומע, איזהו צומע (כל) שאזניו קטנות, והצומם=(כל) שאזניו דומות לספוג. שפתו *העליונה עודפת על התחתונה (ב) והתחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום ח] (שנשרו) שיניו פסול מפני מראית העין:

גמ' אמר רב *משה רבינו עשר אמות היה שנאמר "ויפרש את האהל על המשכן" מי פרשו - משה רבינו פרשו וכתיב "עשר אמות אורך הקרש" אמר ליה רב שימי בר חייא לרב *אם כן עשיתו למשה רבינו בעל מום דתנן גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו? *אמר ליה שימי ט] באמה של קדש קאמר: חוטמו גדול כו': תנא כאצבע קטנה: הצימם י] והצומע: תנא אף *הצימח לא הוו ידעי רבנן מאי צימח שמעו לההוא טייעא דהוה קאמר מאן יא] בעי צימח ואישתכח גדיא חוזא. יב] אמר רב חסדא עז שאין לה קרנים, ורחל שיש לה קרנים כשרים לגבי מזבח תניא נמי הכי יש דברים שהן במומין ואינן (ג) במומין ושוחטין עליהם במקדש אבל לא במדינה ואלו הן עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים והצימח והצימם יג] והצומע אמר רב חסדא אמר יד] *אמימר נטלו קרנותן וזכרותן עמהן פסולה ואין טו] נפדין עליהם, נטלו טלפיים וזכרותם עמהן טז] פסולין ונפדין עליהם מיתיבי *נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן יז] פסולין ונפדין עליהן לא קשיא הא דאיתעקור איתעקורי הא דאיגום איגומי, ודאיגום יח] איגומי (פסול) ורמינהו *פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמה זעירי מעילוי יט] זכרות:

מתני'

דחזיין למעלה · שעומדות במקומן בסדר אבל כל שעה רואות למעלה: חדר למטה עלייה למעלה: דקיימן למעלה · בגובה המצח שלא כשאר בני אדם: וקיימן כסדרן · *כלומר כ] והינן עומדות במקומן כסדר אבל רואה את החדר ואת העלייה (ד) שעינו אחת רואה למעלה ועינו אחת רואה למטה: בעינו · *תבלול בעינו דהוה ליה למכתב דק תבלול והכא ידענא דלא שייכא אלא בעין: איש עור · מריבויא דאיש: עור · משמע שניטלו עיניו וליתנהו כלל: מחסורייתא · שחסרה מראיתו אבל רואה מקצת: דק · טיי"א מחסרת המראה ואינו ניטל כא]: מבלבליתא · לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור ואינו *מקלקל המראית כלל: משונייתא · שמשונות במעמדן כגון למעלה או למטה או רואה חדר ועלייה כאחת: כהיותא · דאינו רואה כב]: אתיא מאיש · כג] דהכי חורור והמים הקבועין כהיותא ניכהו ומפיק להו תנא בברייתא מאיש: סכי שמש · תני רב יוסף סני שמש · ששונא את השמש ואינו יכול לראות מקום שחמה זורחת שם: חד מדידהו וחד מדידן · שיש לו עין אחת דומה לעין אלו היושבין נגדו ועין אחת של רב יהודה היה יושב כנגדו והיו עיניו משונות: שכבנא · שגביניו ארוכין ושוכבין על עיניו: תרוטות · עגולות: וצירניות · עגולות יותר מתרוטות: דומעות · מעט: דולפות · יותר מדומעות: טורדות · יותר מדולפות כמו (משלי כז) דלף טורד: תנא הך הזריין ולופיין והתומיין · הוי מום דמזורדן עיניו כד]: והא גבי מומין תני להו · להאי תומיין מי הוי מום והא לא פסיל ליה מתני' אלא משום מראית העין: אישתייר גרדומי · שרשין לא הוי מום אלא משום מראית העין: **מתני'** מאבריו · כגון ידיו ורגליו ושוקיו: כה] לימם לימע · כו] (במתני' מפרש לה) לספוג · שכוולות ושהומות: **גמ'** עשר אמות · קס"ד באמה שלו: בעל מום · דגופו גדול מזרועותיו דהא כל אדם אין גופו אלא שלש אמות באמתו: באמה של כז] קדש קאמינא · דהיינו עשר אמה באמה של כח] קדשים דאורך הקרשים לא כמדד באמתו של משה, והא דאמרן בפירקא דלעיל (דף מ.) אחת יתירה על של משה תני אלבע לאו בשל משה ממש קאמר דודאי של משה היתה כט] יתירה מאלבע אותה של קדש שתיקן משה: כאלבע קטנה · אם חוטמו גדול לפי שאר ל] אבריו יותר מאלו כשיעור רוחב אלבע קטנה הוי מום *והיכי משערינן ליה מודדין חוטמו לחוטם בני אדם הארוכין בגופן כמוהו: חזיזא לא] · אזניו ארוכות מאד עד שתלויות למטה: במקדש · דלא הוי מום: והצמח והלימס והלמע · ומתני' דחשיב להו *באדם (מומין) קאמר לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן: זכרותן · היינו עלם התחוב בתוך הקרניים: זכרות הטלפים היינו עלם שבתוך הטלפים דזו היא כף הרגל: ואין נפדין עליהם · אם בהמת קדשים לב] שאינה בכור אינה נפדית בכך דלא הוי מום גמור אלא לאיפסולי: ונפדית עליהן · וקשיא לרב חסדא דאמר אין נפדין לג]: ברייתא דקתני לד] בדעקור איעקורי · הקרנים ושרשי הזכרות ונראית גומא בראש: ורב חסדא דאיגום איגומי · נחתכין מלמעלה ושרשיו נשארו ודאיגום איגומי · מי שייך בה אפילו פסלות: פרה · אדומה: יגוד · יחתוך כמו (דניאל ד) גודו אילנא: תרגמה זעירי · האי [דקתני] יחתוך מעילוי זכרותייהו שיש בחודו של קרן כשתים ושלש אלבעות שאין זכרות נוגע שם ולסהשחרות אינה מגיע עד מקום הזכרות יחתוך אבל יותר מכאן לה] פסולה:

מתני'

מהו רב הונא חד לו] מדידהו · *פירוש רב יהודה שהיה לפניו פי' בקונט' שהיו עיניו משונות ולא פירש במה היו משונות ור"ת מפרש דרב יהודה אריך בדורו הוה דאמר בפרק המפלת (נדה דף כד:) ורב הונא איניש גוצא הוה כדאי' לז] במסכת *תענית פרקא דחסידים ומשום הכי לא היו עיניו נכרות קטנות כ"כ משל שאר בני אדם אבל משל רב יהודה היו נכרות שהיו גדולות הרבה ולכך הקפיד רב יהודה והיינו שינוי דעינו אחת גדולה ואחת קטנה ואע"ג דלא הוי מומא לענין אחולי עבודה עד שתהא גדולה כשל עגל או קטנה כשל אווז מכל מקום אין זה שוה בזרעו של אהרן: **עיניו** תרוטות · פי' בקונטרס עגולות כמו כי תרוטה בסנהדרין (דף *קז) גבי לבנה ולירניות פירש בקונט' עגולות יותר מתרוטות ותימה כיון דתנא קילתא כ"ש חמירתא וכענין זה קשה גבי דתנא דומעות דולפות וטורדות דולפות יותר מדומעות וטורדות יותר מדולפות ושמא איצטריך למיתני כולהו לאשמועינן דלא מיפסלי משום מומא אלא משום דאין שוה בזרעו של אהרן:

גי' צ"ק פי' בקונטרס רב יהודה שהיה לפניו ושיו עיניו כו'

במס' מגילה פ"ד דף ס ע"ב והיו עיניו קטנות נכרות משל שהם צ"ק

יא א מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ד:

יב ב מיי' שם הלכה ו:

יג ג מיי' פ"ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ג סמג עשין קיח טוי"ד סימן שט:

[צ"ל מב. אכן לפנינו איתא כי נפיא]

יד ד מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה יד:

טו ה מיי' שם הל' ז:

טז ו מיי' שם הלכה ג:

יז ז מיי' שם הלכה ח:

יח ח מיי' שם הל' יז:

יט ט י מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הל' ד טור שם:

כ כ מיי' פ"א מהלכות פרה הלכה ס:

צ"ל בזויר צ"ק

[לעיל מ:]

[שבת צב. נדרים לח.]

[סוטה יג:]

[גי' הילקוט פ' תרומה רמז שעב שימי את באמה של קדש קאמר]

[לפמ"ש תוס' שבת צב. ד"ה אמר רב וכו' דאמימר הוא זמן הרבה אחר רבא וא"כ סילק אפשר דר"ח רבו של רבא יאמר דבר בשם אמימר וע"כ נראה גרסתו של הרא"ש אר"ח אמר אבימי והיא נכונה]

נ"א כלומר עיניו עומדות כו' צ"ק

צ"ק

צ"ל מאי

צ"ל מחסר צ"ק

הגהות הב"ח

(א) במשנה הצמם והצמע איזהו צמע שאזניו קטנות והצמם שאזניו כצ"ל ותיבת כל נמחק: (ב) שם והתחתונה עודפת: (ג) גמ' שהן כמומין ואינן מומין כצ"ל ואות כ' נמחק: (ד) ד"ה וקיימן וכו' אלא כעליה כאחת שעינו:

[שאין יכול לעצום עיניו אלא בטורח פ"א פותח וסוגר עיניו ואינו דומם אלא בפרדס · ערוך ערך סרד]

צ"ל מומין באדם

[הוספתא דפרה פ"א]

פרה פ"ב מ"ב

רבינו גרשום

אע"ג שאינו שוקע כ"כ שיכול לכחול ב' עיניו כאחת אלא פחות שוקע הוי מום. וקיימן בסידרייהו דהוי משתיהן במקום אחד: בעינו · דכתיב או תבלול בעינו: דליתנהו כלל · לעיניה: אבל מחסורייתא · שנפחת קצת ממראות. עיניו כתב רחמנא דק והיינו מחסוריתא אבל מבלבליתא לא · שמבולבל לבן בשחור: אבל בשניותא · שמשונה מראה עיניו: כהיותא · שאינו רואה כלל: סכי שמש · תני רב יוסף היינו סני שמש שאינו יכול להסתכל בשמשו: זגדים מחוי רב הונא חדא מדידן וחדא מדידהו · היינו שעינו אחת בריאה דומה לשלנו והאחרת דומה לאותן שעיניהם משונות: ואיקפד רב יהודה · מפני שהוא היה כן· וגרס שכביא הצירי: תרוטות · עגולות: צירניות · שעגול אותו מקום שהעין מונח בו: דולפות · יותר מדומעות: טורדות · שדולפות בלא הפסק · ואיכא דאמרי טורדות שאין יכול לעצום עיניו אלא בטורח גדול לס"ה: זויר דמזורן עיניה · מסמרין עיניו: לופין · דנפיש זיפי שרישי עיניו נדולות: והתימין שתמו זיפין · דלית ביה ריסי עינים כלל: לא קשיא · הני דמוסיף תנא ברא הא דאישתייר גרדומי כלומר אע"ג דנשתייר עיקרו פוסל: והא דמתניתין דלא אישתיור מגרדומי כלל: שימי באמה של קודש קאמינא · דהוה משה רבנו י' אמות באמותיו שלו לא היה אלא ג' אמות שלו כדרך כל אדם שגבוה ג' אמות שלו: תנא עד כעובי אצבע קטנה · הא קטן או גדול הוי מום: דומות לספוג מקובצות ביחד: גדיא חוזא · שאזניו תלויות לו למטה: זכרותו עמהם · העצם שבפנים פסולה להקרבה: הא דאיגום אינומי · דנשתייר מקצת מזכרותן אין נפדית עליהן: פרה ארוכה שקרניה שחורות בראשו יגוד במגרה אותו שחור ותהיה כשרה קסבר אף על גב דחתך מזכרותן: לא תרגמא זעירי מעילוי דכרותיהו חתך ולא איפסלה:

שיטה מקובצת

א] למטה דחזי עינו: ב] אומר כי רואה: ג] וגדום שגביניו אחד: ד] הצירן תנא עיניו: ה] והלופין התימין זויר דמזור' תי' והתמיר נמחק: ו] זיפיה תומיין שתמו זיפיו והני גבי מומין תני להו: ז] מאבריו הצמם והצמע ס"א הצימח והצמע: ח] מום ושנפלו שיניו: ט] שימי את באמה של קדש קאמינא: י] הצימם ס"א הצימח והצמע תנא אף הצימם לא הוי ידעי רבנן מאי הצימח כו' וכן גירסת הרגמ"ה: יא] מאן בעי צימח: יב] חוזא הוויא אמר רב: יג] והצימם והצמע: יד] אמר אבימי נטלו קרנים וזכרותן: טו] ואין נפדית עליהן: טז] עמהן פסולה ונפדית עליהן: יז] עמהן פסולה ונפדית עליהן: יח] ודאיגום איגומא מי פסלא ורמינהו: יט] מעילוי זכרותייהו: כ] כלומר ואינן עומדות: כא] ניטל כולו הס"ד: כב] רואה כלל הס"ד: כג] מאיש דקתני הוורור והמים הקבועין וכהיותא דהני הוורוינהו: כד] עיניו שאינו יכול לנוח אלא משוטטות ע"כ ל"א דעמיק ופתח כל שעה הס"ד ומה"ד דנפישן זיפיה שארוכין שערות שבבת עינו הס"ד ומה"ד תמי שאין לו שיער בבת עיני: כה] מה"ד הצימם והצימע ה"ג: כו] תיבות במתני' מפרש לה נמחק: כז] של קודש: כח] של קודש: כט] היתה גדולה מאד אלא על: ל] שאר אבריו יותר: לא] חוזא הוויא אוניו: לב] קדשים היא שאינה: לג] אין נפדית הס"ד: לד] בדעיקור איעקורי הקרניים כו' דרב חסדא: לה] מכאן מפסלה הס"ד: לו] חד מדידן פי' ר"י שהיה יושב לפניו: לז] כדאיתא בפרק בני העיר ואע"פ שהיה איניש גוצא לא היו קצרית נבפ:

נושא מבנה

שבים כדי להסביר (א) נקתני שתי עיניו למעלה, שתי עיניו למטה

נושא

הסבר למה כתבו התורה כל המומים השונים השייכים בעינים

נושא

משה רבנו היה גבוה עשר אמות אבל אין לפרש [illegible] אמות [illegible] הוא בעל מום ואין זה [illegible] עשר אמות באמות שלו

נושא

עז שאין לו קרנים ורחל שיש לו קרנים

[illegible] גבוה [illegible] עשר אמות [illegible] באמה (הבנין) [illegible] בזמן שגובה אדם רגיל [illegible] 1:3 [illegible] רבינו בעל מום

[illegible] גבוה כל משה [illegible] עשר אמות באמה [illegible] אבל משה עצמו היה גבוה [illegible] אותו יחס [illegible] 1:3